

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a lortékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Protestáns iskolavagyon.

Sok felől hangoztatják, hogy ha egyszer átveszi az állam iskoláinkat, ezen intézetek átvételénél jogot formáland majd az iskolavagyonhoz is, mert hiszen ez a vagyon szorosan az iskola életéhez van kötve s attól el nem választható.

Nem akarom — mert nem is tehetném ezt szakszerű alapon — az efféle vagyonnak jogi természetét vitatni, nem is kívánok esetről-esetre rideg álláspontot elfoglalni, hanem általánosságban tekintve a felmerült ügyet, konstatálni szándékozom, miszerint azon elvnek hangoztatása, hogy: „a ki átveszi az iskolát, elfoglalja a vagyont is“, reánk protestánsokra nézve nemcsak kiszámíthatatlan horderejű, végkövetkezményében pótolhatatlan káros hatású, hanem egyúttal a legnagyobb mértékben igazságtalan is.

Tudjuk ugyanis azt, hogy midőn felekezeti iskoláról, felekezeti iskolavagyonról van szó, a reform. s általában a prot. egyház nem hasonlítható és nem zavarható össze más felekezetekkel, s leginkább nem hasonlítható össze az állami donatiók birtokában és élvezetében álló róm. kath. egyházzal; mert míg ez vagyonának s rengeteg birtokainak eredeti ősforrását az állami hatalom jókedvében és kegyosztogató szívélyességében keresi és találja fel: addig a prot. egyház kidobtatva a „kedvelt fiak“ seregéből, eleitől fogva önerejére volt utalva s vagyonának ősforrását úgy, mint jelenlegi alapját híveinek áldozatkészségében találta és találja fel.

A magyar prot. egyház nem követelte osztályrészét az ősi vagyonból, pedig tehetne volna, hiszen joga volt hozzá; hanem lemondott minden anyagi örökségről, csak hogy szabadságát, függetlenségét biztosítsa, s benső

erejének nagyságát az áldozatok nagyszerű megnyilatkozásában tündököltesse. — Észszerű volt-e ez? a jövőnek számításán kívül hagyása bölcseségről tanuskodik-e?.. nem vitatom; csak azt látom, hogy az ősök nemcsak nagyra becsülték a hívek buzgóságát, hithűségét és áldozatra mindig kész nagylelkűségét; hanem valóban ez alapon nagyszerű eredményekhez is jutottak. Mennyi főiskola, kisebb-nagyobb egyház hirdeti, hogy az ősök önerejükkel alkottak, külső segítség nélkül emelkedtek oda, hol még legnagyobb elleneiknek, a római papságnak is követendő például szolgáltak? Összehoztak egy vagyont, mely még ma is éltető talajául szolgál fejlődésünknek, mely sokszor krajczáronként lett összerakva, de a melynek megteremtését állam vagy más hatalom soha elő nem segítette; sőt igen gyakran megakadályozta, vagy a már meglevő szent alapokat egyszerűen elkobozta.

Kisebb, nagyobb egyházaink iskoláikkal együtt fentartották magukat előbb önkéntes adományok, majd rendszeres egyházi adózásból, éltek és élnek ma is sok helyen a nagy elődök alapítványából, mely alapítványok — ha szinte iskolai czélokra használtattak is — mindenkor az eklézsiák nevére tétettek s azok kezelésébe mentek át; hiszen az iskola édes gyermeke volt az egyháznak. Nincs tehát oly vagyona a prot. iskoláknak, melyhez első sorban az egyház jogot ne formálna és a melynek egyházi jellegét kétségbe vonni lehetne, mert nem az iskola szülte s tartotta fenn az egyházakat, hanem megfordítva.

És mégis oda jutottunk, hogy parlamentben és sajtóban; nyilvános vitatkozásoknál és magánkörökben mind nagyobb hévvel vitatják, miszerint az iskolák államosítása bekövetkeztével az iskolával megy annak fentartási alapja is „iskolavagyon“ czímen. És mikor ez így

napirendre kerül, nem igen jut eszébe senkinek, hogy a felekezeti alapok természetét, forrását és birtokjogát kutassa, hanem egy kalap alá vonnak minden felekezetet, egyenlő birtokjogon állónak néznek minden alapot s kimondják, hogy az állam az iskolával együtt nemcsak elveheti azt, de el is kell vennie.

Nem hiszem azonban, hogy mi protestánsok oly könnyű és a magunk nagy kárára eső alkut kössünk itt is az állammal, mint tettük azt iskolajogunk lassanként való devalválásánál. Nem hiszem, hogy azon alapok, melyekből most főiskoláink és igen sok helyt népiskoláink tartatnak fenn, — egyetemlegesen iskolavagyonnak tekintessenek s az iskolákkal együtt valamikor az állam birtokába vándoroljanak; nem hiszem, mert ezek az egyház tulajdonai s oktatási czélokra csak addig fordíthatnak, míg ezt tenni az egyház saját érdekében jónak és hasznosnak itéli.

Azonban ez a jámbor hit ma már nem elég a feltörekvő jelenségekkel szemben; nem elég, ha megmosolyogjuk a sokszor naiv, máskor tendenciózus, sokszor pedig rosszakaratu felfogásokat és állításokat; mert hiszen a közvéleményt félrevezetni egyes esetekben könnyen sikerül, a közfelfogásba ferde nézeteket becsempészni sok esetben lehető, ha nincs senki, ki útjába vesse az igazságot nyíltan a hazudozó törekvéseknek. Nekünk, magunknak kell a közvélemény előtt igazainkat bizonyítgatni s fel-emelni szavunkat idejekorán olyféle kificzamodott észjárás ellen, mintha a prot. egyház alapjai — melyek iskolafentartásra is szolgálnak jelenben — bármikor iskolavagyon czímén konfiskálhatók lennének. Az igazságot a házfedélről kell kiáltanunk, mert a sajtónak ezer hangu torka hamar túlharsogja a rejtve tartott igazságot. És mi bizony — valljuk meg — nagyon is elrejtjük a magunkét, nehogy türelmetlenséggel s felforgatással vádoljanak, mint nagyérdemű püspökünket, Papp Gábort, kire „a mi régi ellenségeink“ utoljára még azt is rásütötték, hogy el akarja nyomni „a szegény (!) r. kath. egyházat“. Én úgy vélem, hogy eljött annak ideje, a mikor teljes alapossággal kell azt mutogatnunk: mi nálunk az iskola? és mi az egyházi vagyon? s az erre hivatott erők rosszul teszik, ha hallgatnak, kárt okoznak, ha figyelmen kívül hagyják, hogy hivatalos és nem hivatalos személyek felszínre hozzák, hajánál fogva is előránczígálják a felekezeti „iskolavagyon“ kérdését és tárgyalják ezt oly módon, a mely módszer mellett, ha egyszer a közfelfogásba átmegy ez a hamis tudomány, — bizony nem köszönjük meg és kárát valljuk.

Ime nem elég, hogy az országos tanítógyűlésen nyíltan lett egy munkálatban hangoztatva, — melyet ugyan a ref. tanítóság magáévá nem tett, hiába gondolja azt nt. Mózes András lelkész úr — miszerint „a felekezetek által ma oktatási czélokra fordított pénz és alap rendelkezési czéljától el nem vonható államosítás esetén“; hanem legujabban Csanádmegye érdekes tanfelügyelője, Neményi Imre, a közigazg. bizottság megbízásából, a népiskolák államosítása érdekében egy emlékiratot szerkesztvén, ennek keretében sok, minket érdeklő dolgot érint, s különösen számcsoportosítása reánk nézve annyira meglepő, hogy ezt figyelmen kívül hagyni — tekintve szerző hivatalos állását — részünkről legalább is udvariatlanság lenne.

A szerző, miután elmondja, hogy az iskolai felügyeletet „még a hazafias felekezeteknél is az autonomia tág köpenyébe burkolt egyéni hiúság“ illuzoriussá teszi, rátér arra, miszerint pénzügyi tekintetek nem akadályozzák az államosítás keresztülvitelét, mert hiszen legfeljebb 3½ milliót kellene az államnak fedeznie, a többi átjönne, mint vagyon a felekezeti iskolákkal. S erre nézve megcsinálja a maga statisztikáját ily módon:

Van 16,805 népiskolánk. Fentartási költség 15.495,584 frt. (A legközelebbi közokt. jelentés szerint költség 16.694,477 frt.)

Ezen költségre fedezet az emlékirat szerint:

1. 43.796,907 frt ért. ingatlan után 2.502,549 frt.
2. 7.847,921 frt tőke kamatja . . . 453,905 „
3. Tan- és beiratási díj . . . 1.927,905 „
4. Állami segély . . . 1.824,589 „
5. Községi hozzájárulás . . . 4.364,923 „
6. Vegyes bevételekből . . . 790,549 „
7. Egyházi hozzájárulás . . . 3.631,885 „

Ezen számcsoportosításból aztán kihozza, miszerint az államnak csakis az *egyházi hozzájárulás* czímén szereplő 3.631,885 frtot kellene pótolni, a mi 8·31% iskolai adóátlaggal elérhető lenne.

Ugy-e, hogy szépen fest ez így? de biz én egyszerűen nem hiszem el, mert úgy tudom, hogy az *ingatlan*, a *tőke* és a *vegyes* hozzájárulás oroslánrésze szinte felekezeti iskolai, illetve egyházi vagyon, melyet csak úgy könnyű tollal leírni a felekezet nevééről nem lehet. — Én inkább hiszek volt miniszterünknek, Csáky Albinnak, ki XXIII-ik jelentésében ezt mondta: „Ha a népiskolák fentartási költségeit — a felekezetek mellőzésével — pótdadóval fedeznők, minden egyenes adófrtra 17½ kr. pótdadó esnék.“ Hát ez bizony kétszeresét is meghaladja annak, a mit az emlékirat szerzője maximumként a

világ elébe állít. Aztán ez a jó emlékü miniszter a felekezeti iskolavagyonra nézve is tisztábban látott, mint Csanádmegyének tiszteletre méltó tanfelügyelője, mert az 1893-iki budget-beszédében Márkus József képviselőnek válaszolva, így szolt: „... abban az optimisztikus nézetben, melynek Márkus J. képvis. úr e házban kifejezést adott, — hogy t. i. a felekezetek készségesen és szívesen fogják átengedni az iskolákkal együtt a pénzüket is, — én nem osztozom.“

Hát ebben józan gondolkozással osztozni nem is lehet, hiszen — hogy ismétlésbe bocsátkozzam — nálunk protestánsoknál alig van tisztán iskolajellegű vagyon, mert az iskolát az egyház a maga alapítványából, vagy épen adózásából tartja fenn.

Csak a közvélemény megtévesztésére szolgálhat azért az efféle emlékirat, melynek jó-hiszeműségét kétségbe vonni nem akarom; de alaposágában határozottan nem hiszek. Az ilyen megtévesztést szó nélkül eltűnni nem szabad, ha élni, ha a ránk maradt örökséget megtartani akarjuk; s épen azért jól teszik szentegyházunknak kitűnő férfiai, ha erős figyelemmel kísérik az államosítás kérdésével felszínre kerülő téves felfogásokat s ezeknek helyes irányba tereléséről idejekorán gondoskodnak.

Krassó, 1895 márcz. 5.

Sinka Lajos.

TANÜGY.

Tanulmányi utamból.

A főtiszteletű tiszántúli egyházkerületi közgyűlés 382/1894. sz. határozatában a megválasztandó gymnasiumi felügyelőre egy indítvány folytán kötelezőleg kimondotta, hogy hivataloskodása elején és később is koronként tanulmányutazásokat tegyen, „a hazai és külföldi legjelesebb gymnasiumok külső és belső berendezése, az azokba követett módszertani és belrendtartási eljárásoknak közvetlen megismerése végett.“

E határozatnak akartam eleget tenni, midőn február hó 18-dik napján Budapestre mentem.

Több fontos oknál fogva jöttem először ide.

Tény gyanánt lehet ugyanis venni, hogy azt a fejlettségi fokot, a melyen a magyarországi gymnasiumi oktatás és nevelés ma áll, azt a tökélyt, mely a gymnasiumok berendezése és szervezete tekintetében Magyarországon eléretett, joggal az állam közvetlen rendelkezése és felügyelete alatt álló s mindenekfelett Budapesten levő gymnasiumokban kell keresni. Tény ugyanis, hogy az államot az intézetek berendezése és szervezése körül anyagi nehézségek sokkal kevésbé akadályozhatják, mint egyeseket s a felekezeteket; tény az is, hogy a tanárok megválasztása tekintetében is aránytalanul legkedvezőbb helyzetben van, főleg Budapeestet tekintve, hol a kedvezőbb javadalmazáson kívül a nagyratörő tehetségek legörömelebb óhajtanak alkalmazást nyerni, s jó részben találnak is. De ép ezért a gymnasiumi oktatás és nevelés a berendezés és szervezés tekintetében az egyesek

és felekezetek gymnasiumaira legfelebb azon mérték és mód állítható fel követendő és elérendő célul, a melyet már az állam a maga hasonló tanintézeteiben elérni tudott. De ez csak azt jelenti, hogy az állam az egyesektől és felekezetektől jogosan és észszerűleg többet nem követelhet, mint a mennyit ő maga megvalósítani képes volt; azonban ez a feltétel egyáltalában nem zárja ki azt, hogy egyesek és felekezetek akár az oktatás és nevelés, akár a berendezés tekintetében is valami jobbat és derekabbat ne tudnának felmutatni, legalább egyes esetekben; nincs kizárva különösen az, hogy a felekezetek gymnasiumaiban, itt és ott, kitűnőbb tanerők ne legyenek, már pedig, eltekintve az intézetek külső kellékeitől, a fényes épületektől és gazdagon felszerelt szertáraktól, azoknak jelessége a tanárok tudományától, buzgóságától, szellemi és erkölsi derékségétől függ legelső sorban.

A szabályszerű viszonyok és állapotok azonban első sorban is az állam intézeteiben keresendők. Ha az állam ezekben nem tudta vagy nem akarta a törvényrendeleteit, vagy a haladó kor követelményeit érvényesíteni, hogyan várhatná vagy követelhetné azok teljesítését másoknál? Viszont a hazai felekezeti intézetek hatóságaira nézve is első sorban az állam intézetei nyújtják az önismeret legbiztosabb feltételeit.

Mielőtt Budapestre mentem volna, dr. Erődi Béla kir. tanácsos úrhoz, mint a fő- és székvárosi tankerület főigazgatójához fordultam célom elérésében támogatását kérve. Az igen szíves és lekötő válasz után Budapestre menve és érve, őt kerestem fel a II-ik kerületi gymnasiumban.

Ez az a sokat emlegetett gymnasium, melyet néhai Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi miniszter a tanulmányi alaptól építtetett s az akkori kedvezőtlen pénzügyi viszonyok miatt körülbelől 800,000 frtba került. Ebben a nagyszerű épületben van elhelyezve a „Magyar kir. egyetemi katolikus főgymnasium“ és a Ferencz József nevelő-intézet.

Ez épület a várhegynek Dunára néző oldalára, szemközt a balparton pompázó új országházzal, van építve. Díszes külseje után inkább főúri palotának, mint iskolának gondolná az ember. De jól van ez így. Magának a helynek tisztasága, díszje és előkelősége illik a Múzsák számára épült hajlékhoz, hadd emelje és hadd töltse el nemes önérzettel az ifjuság lelkét. Minden, a mi tisztít, nemesít vagy felemel, felhasználható az ifjuság nevelésében. Óh azok a komor, szennyülte falak, azok a szegényes berendezések mennyire komorrá teszik lelkünket is s mint hűtik le lelkesedésünket!

E nagyszerű palota a Várhegy felől három-, a Duna felől kétemeletes, két nagy fedett udvarral, melyek egyikében az I—IV osztályu, a másikában pedig az V—VIII. osztályu tanulók óráközökben tartózkodnak, mindenik udvaron egy-egy tanár ügyelvén a jó rendre s az ifjuság illedelmes magaviseletére. Felséges és üdvös intézkedés ez! A tanárok egymás közt összeállítják egy hétre, hogy a felügyeletet mily sorban teljesítik s ha esetleg itt-ott hézag mutatkozik, az igazgató intézkedik. Ezen intézkedésnek eredménye az, hogy bár az ifjuság élénk és jókedvű, de az óriási épület komoly méltóságát sértő zaj vagy tisztességtelen magaviselet elő nem fordul. Vajjon nem lehetne-e más gymnasiumokban is hasonló felügyeletet rendszeresíteni, a körülmények tekintetbe vételével? Az ily praeventív fegyelmelés bár fáradságos vagy legalább kényelmetlen, de áldásos, s a ki az ifjuságot s ebben saját fáját s az emberiséget szereti, az emberi méltósága megalázása nélkül meg is teheti.

Az épület nagyszerű lépcsőháza, magas és tágas folyosói imponáló hatást gyakorolnak a szemlélőre. A tantermek világosság, tisztaság, térfogat és berendezés tekintetében kivánivalót nem hagynak fenn. A lagozott és igen czélszerű, tölgyfa székek 2—2 tanulót fogadnak be; egy-egy osztályban rendszerint 60-ig nem emelkedik a tanulók létszáma, egyes osztályban azonban 65-re is felemelkedett. A gymnasium már három párhuzamos osztályllyal sem fogadhatja be a növendékeket, úgy hogy a Krisztinavárosban, a Várhegy nyugati oldalán bérelt helyiségben, ha jól emlékezem, két osztály van elhelyezve s ott valóban egy új gymnasiumra, vagy ha jobban tetszik, egységes középiskolára van szükség.

Az egyetemi gymnasium természettani és természetrajzi szertára mellett van az illető tanárnak dolgozó szobája és előadó terme, a minek czélszerűsége pillanatra szembeötlök. A természettani szertár nagy csinnal s gazdagon van felszerelve, minden túlság nélkül. Természettani szertár gyarapítására évenként 200 forint, kísérletezések közben előforduló költségekre 75 frt van rendszerint előirányozva, most azonban a classica philologiai oktatás szemléleti eszközei gyarapítására, ez összeget pár év óta megvonták tőle. A szertárban Mialovich Mór tanár úr, ez a kitűnő szakember, nagy szíveséggel kalauzolt s egy előadását a VII. osztályban élvezettel hallgattam végig.

A természetrajzi szertár két tágas, szép teremmel. Az egyikben az ásványgyűjtemény, mely valóban gazdag s kitűnőleg van rendezve; a másikban az állattani és növénytani gyűjtemények. Az állattani osztály nem gazdag, de a szükségeseket tartalmazza, s mily pompásan vannak tartva emlősök és madarak stb.! A növény osztályban papirmache-utánzatok, szárított növények s ügyes hasábokban fadarabok szemlélhetők. Vajdahunyadi Dúma György tanár nagy kedvteléssel magyarázta a gyűjtemény keletkezését és annak szép tárgyait. A VI. osztályban a gázlókról tartott szellemes előadásán gyönyörrel voltam jelen.

Jóó István.

(Folyt. köv.)

A debreczeni középiskolai tanári kör közgyűlése.

Az országos középiskolai tanáregyesület debreczeni köre a mult hóban történt megalakulása után f. hó. 9-ikén tartotta első közgyűlését, mely a hazai és külföldi tanügy főbb kérdéseinek alapos fejtegetésével igen érdekes és tanulságos tapasztalatokat nyújtott a kör tagjainak.

Az általános ügyrend megállapítása után Dóczy Imre a kör elnöke tartott felolvasást a tanügyi közvéleményt mozgató kérdésekről, hogy e kérdések részletesebb fejtegetésére tisztéből folyólag a kör tagjainak figyelmét felhívja. Ő maga a fölvetett problémák közül mintegy a legaktuálisabb s a középiskolát legközelebből érintő kérdéstről az orsz. tanáregyesület budapesti választmánya által legujabban felszínre hozott tanterv-revisióról fejtette ki bővebben közügyelemmel hallgatott nézeteit. Kiemelte, hogy a középiskolai törvény meghozatala óta milyen egységes szellem jött létre középiskoláinkban, hogy még az autonom tanintézetek is közelebb simultak az állami középiskolai tanterv irányelvihez, s kifejezte az iránt való aggodalmait, hogy ha ma az állami tanterv teljesen újjá alakíthatnák, darab időre ismét a régi zavaros viszonyok merülnének fel hazai középiskolai tanügyünkben. Majd nagy elismeréssel méltatta a jelenlegi tanterv szellemét s visszautasította e tanterv ellen némelyek részéről intézett illetéktelen

támadásokat. Különösen elítélte azt a törekvést, mely a tanterv követelményeit azért akarja leszállítani, mivel a gymn. tanulók rendkívüli nagy létszáma miatt nem lehet sikeresen tanítani s nem lehet a tantervben megszabott czélt elérni. Tantervünk egyik-másik tudomány-szakban ma is alantabb nivón áll a külföld hasonló tanterveinél, azért szerinte a középiskolai tanároknak nem az elérendő eszményi cél leszállítása, hanem az egyes osztályokba fölveendő tanulók létszámának korlátozása iránt kell mozgalmat indítani. Két irányban kívánja a tanterv revisióját. Egyfelől azért, hogy a nemzeti elem a középiskolába nagyobb mértékben bevitessék, másfelől azért, hogy a tanulmányi rendet már-már veszélyeztető szerencsétlen görög-pótló tanfolyam eltöröltessék. A nemzeti irányra vonatkozólag kimutatja, hogy Europa minden nagyobb államának középiskolái tantervét ma a nemzeti eszme dominálja s e tekintetben sürgeti a hazai föld ismertetésére szolgáló tájképeknek, történeti nagy eseményeinket ábrázoló fali képeknek s irodalomtörténeti arcképcsarnoknak iskoláinkban való felállítását (érdekes, hogy csaknem egyidejűleg a budapesti központi választmány is ez irányban tesz fölterjesztést a közokt. miniszternek), kívánja a magyar nyelv és hazai történelem tanárainak szaporítását. A görög-pótló tanfolyamot nem tartja életrevaló alkotásnak, ha e tanfolyam tovább is fönmarad, akkor lélektani képtelenségekkel teljes tantervét alapos reformnak óhajtja alávetni. A tagok általános helyeslésével fogadott felolvasást a kör az országos tanáregyesületi közlönyben kívánja közrebocsáttatni s a tanterv-revisió ügyét a legközelebbi közgyűlésre tárgyalásul kitzíti.

A gyűlés másik érdekes tárgyát Géresi Kálmán főisk. tanár előadása alkotta, ki a közokt. kormány megbízásából január és február hónapokban épen a középiskolai viszonyok tanulmányozása végett Oroszországban járván, e tanulmányutjában szerzett tapasztalatait az orosz tanügyi viszonyokról megkapó közvetlenséggel adta elő.

Géresi Kálmán szabad előadásának rövid tartalma a következő:

Az orosz közoktatásügyi miniszterium jelenlegi vezetője Delianov gróf, egy 76 éves tevékeny férfi, a ki az iskolák látogatására az engedélyt készséggel adta meg.

A népoktatás meglehetősen fejletlen állapotban van; az uralkodásban nemrég beállott személyváltozás alkalmával ennek reformálását a közvélemény hangosan követelte, ez ideig még alig észrevehető sikerrel.

A középiskolák száma mind Pétervárott, mind a vidéken jelentékeny. Több teljes leánygymnasium van, Moszkvában egy olyan is, a hol a két classicus nyelvet a mi gymnasiumainkhoz hasonló arányban tanulják. Egy ily intézetben a serdülő leányok az Odysseának bármely megjelölt helyét meglepő ügyességgel tudják fordítani.

A fiugymnasiumok között a legjobbak közé tartoznak az evangelikus és református német egyházak által Pétervárott fentartott ilyenmü intézetek. Az utóbbiak közé tartozik a Szent-Anna-gymnasium, melynek igazgatója, dr. König József, tudós kollegánknak sok becses felvilágosítással szolgált.

A gymnasiumok helyisége rengeteg épület, melyben tantermeken és imatermen kívül téres nappali közös tartózkodó helyiség van. Bent lakik a direktor s az inspektor (amaz inkább az anyagi, emez a szellemi ügyek intézője), mindkettő 8—10 szobás lakásban. Az összes tantermek ajtaján kis betekintő ablak van ellenőrzés végett.

A *tandij* magas, 60 rubel (mintegy 80 frt), 10%-nek a tanári testület elengedheti azt. *Mindenféle tanár és tanügyi hivatalnok gyermeke tandijmentes.* Szegény, jó tanulók tandiját gyakran egyesek adják össze.

A *tanári fizetés* kezdetben 750 rubel Pétervárott, 650 rubel a vidéken; ezért azonban az illető csak 12 óra adására van kötelezve, ha többet ad, óránként (egy éven át) 60 rubel a díjazása (20 óráért tehát Pétervárott $750 + 480 = 1230$ rubel jár, a mi épen a mi 1600 forintunknak felel meg). A legtöbb tanár azonban heti 26 órában működik, így jövedelme is mindjárt alkalmazása kezdetén jelentékeny. Öt év múlva a 750 rubeles alapfizetésből a 950 rubelesbe lép, kettőé egy-egy intézetnél később még magasabbra emelkedhetik.

A *nyugdíj* 25 szolgálati év után a teljes alapfizetés: 750 (vidéken 650) rubel; a legtöbb azonban tovább szolgál s húzza a nyugdíjat a fokozott fizetéssel együtt.

A középiskolák 12 *tankerületbe* (okrug) vannak osztva, melyek élén a *főgondnok* (popecsityel) áll segédgondnokokkal, kerületi inspektorokkal, nagy irodával stb. A finn nyelvű iskolákra e felügyelők hatásköre nem terjed ki, de a finnországi orosz iskolákra igen. A csuvas, tatár, kirgiz iskoláknak külön speciális inspektorai vannak.

A *főgondnoki* stb. látogatás igen gyakori; a pétervári érettségi vizsgálatok alkalmával, egy intézetben legalább, maga a miniszter is megjelenik, kiváló érdekű iskolai előadásokon, pl. görög színművek görög nyelven előadásán, nagyhercegek is jelen vannak, szóval felső körökben s előkelők között a tanügy iránt nagy az érdeklődés. Az érettségi dolgozatokra sulyt fektetnek, azokat a főgondnok egyetemi tanárokkal is átnézteti.

A *tanárképzés* részint az egyetemen, részint a pétervári és nyezsini historiai s filologiai institutban történik, melyek 80—90 helylyel rendelkező internatussal vannak egybekötve. Az innét kikerült új nemzedék szám szerint ellátja már az ország szükségletét, de hogy az oktatás eredményessége tekintetében elérje majd a külföldön tanult, részben Németországból importált régebbi tanárokat, azt a jövő fogja megmutatni.

Egyetem van 8 teljes és a Tomszki (szibériai) még csak félig kiépített. A moszkvain a hallgatók száma mintegy 4000, a kievin 2000, a charkovin 1000. A pétervári mellől az orvosi fakultás hiányzik (az orvosok kiképzése valami katonai hatóság vezetése mellett történik), helyette annál fényesebb, nagyszabású a vele kapcsolatban álló keleti fakultás.

Az *egyetemen a nagyszámú stipendiumok jelentékeny része a közönség adakozásából kerül ki.* A pétervári egyetemen a szegény tanulók segélyezésére egyik mult évben 87,000 rubel fordított, ebből 80,000 stipendiumokra; a moszkvainál a tanulók segélyezése 158,000 rubel s ebből stipendium 122,000 rubel. Szent-Pétervárott van a Poljakov-féle internátus 120 tanulóra berendezve, ezt egy kereskedő alapította.

Nevezetes, hogy *izraelita tanulókat* az oroszországi közép- és felső iskolákba csak 3% erejéig vesznek fel, ezen fölül senkit.

A rendszer erős nemzeti irányt mutat, az orosz nyelv tanulása vas szigorral kötelező, a tanügyi adatokat is néhány év óta a miniszterium csak orosz nyelven bocsátja közzé. Lengyelországban, persze, a lengyel nyelv használata erősen korlátozva van.

A tanulságos előadást, melyre — mint az előadót ért miniszteri megbízatásra — Debreczen büszke lehet, a jelenlevő nagyszámú körtagság élénk éljenzéssel fogadta, érette jegyzőkönyvben fejezte ki köszönetét.

Gymnasiumaink magatartása az állami főfelügyelettel szemben.

A középiskolai törvény meghozatala óta a közoktatásügyi kormány a hazai tanügy felett országos törvényeinkben biztosított főfelügyeletét prot. gymnasiumainkra vonatkozólag a többek közt az által is gyakorolja, hogy évenként rendesen tankerületi főigazgatói által meglátogatja tanintézeteinket, a kik ily alkalommal behatóan megvizsgálván gymnasiumaink szellemi és anyagi állapotát tapasztalataihoz képest teszik meg a közokt. miniszternek jelentésüket. S bizony nem egy gymnasiumunk köszönheti erősebb fölendülését vagy épen az államsegélyt az ily módon reánk nehezdedő állami pressiónak.

De ugy látszik, hogy az állami főfelügyelet illetén gyakorlása helylyel közzel összeütközésekre, vagy legalább kellemetlenségekre is adott alkalmat, mert a törvényes gyakorlat tíz évi fennállása után egyetemes konventünk mult tavaszi közgyűlésén szükségesnek találta, hogy szabályzatot dolgozzon ki a végre, hogy gymnasiumaink igazgatóságai miként járjanak el az állami főfelügyelet gyakorlására kiküldött kormányképviselőkkel szemben, s a dolog természete szerint felhívta az egyházkerületeket a tárgy megvitatására.

Egyházkerületi közgyűlésünk a tanügyi bizottsághoz tévén át az ügyet, körültekintő püspökünk a tárgyalás előkészítése végett a debreczeni ref. főgymn. tanári kart kérte fel javaslatételre s az illető testület a következő jelentésben fejezte ki az ügyben elfoglalt álláspontját:

Főtiszteletű püspök úr!

Tanári karunk az egyházker. tanügyi bizottság elé terjesztendő véleményes javaslatra hivatván föl Főtiszteletű Püspök úrtól az iránt, hogy miként járjanak el gymnasiumaink igazgatóságai az állami főfelügyelet küldöttével szemben: ez ügyre vonatkozó véleményünket a következőkben van szerencsénk előterjeszteni.

A tanintézeteinkre való főfelügyelet a közokt. kormánynak törvényben gyökerező joga lévén, megbízottjait, ha hivatalos látogatásuk egyházi főhatóságunk útján a tanintézeteknek tudomására van juttatva, mindenkor köteles tisztelettel és kellő figyelemmel kell fogadniok. Semmi értelmese sem volna ugyanis az olynemű eljárásnak, a mely a közokt. kormány kiküldöttével szemben rideg és gyanakodó magatartást tanúsítana; mert a felügyelettől így elzárkózó modor a kormány küldöttében is hasonló érzelmeket támasztva, idegenkedő magatartásukkal meggyőződésünk szerint épen ellenkező eredményt érhetnénk el és tanintézeteink szenvednének általa. De meg különben sincs semmi okunk a főfelügyelettől való elzárkózásra. A mi tanintézeteinkben sem államellenes tanokat nem hirdettek soha, sem nemzetiségi agitációkat nem üztek, sem felekezeti elfogultságot nem hirdettek soha; a mi bajunk volt, van és igen soká lesz is, az csak anyagi szegénységünkől származik, ezt pedig nekünk, kik saját erőnkől tartjuk fel iskoláinkat, az állam anyagi erejével szemben sem szégyelni, sem titkolni nincs okunk.

Ugyanazért útasítandók gymn. igazgatóink, hogy a főfelügyelet céljából a közokt. kormány részéről kiküldött egyéneknek készséggel bocsássonak megtekintésére minden olyan dolgot, a mi a tanintézet kül- és beléletének megismerésére, összes viszonyaink feltűntetésére szolgálhat. Kívánatra mutassák be az intézet helyiségeit, taneszközeit, tankönyveit, gyűjteményeit és egész felszerelését; ismertessék meg az igazgatásra és

ügyvitelre vonatkozó eljárásukat, mutassak be a rendes és magán tanulókról vezetett névkönyveket, a tanárok minősítési táblázatait; alaposan tájékoztassák a Kormány küldötteit helyi tantervökről, az oktatás és fegyelem állapotáról, kalauzolják őket a tanórákon tett látogatásaikban, tartsák készen ez alkalomra és bocsássák megtekintésre a tanulók összes írásbeli dolgozatait; végül ha a kormány megbízottja észrevételeit a tanári karral közölni kívánja, hívja össze értekezletre a tanári kart, vétessen fel jegyzőkönyvet a közölt észrevételekről s az esetleges kifogásokra adott tanári felvilágosításokról s e jegyzőkönyvet terjessze föl az igazgató tanács (fentartó testület) elnökségéhez.

De másfelől nem kell szem elől téveszteni, hogy a főfelügyelet céljából kiküldött egyéneket tanintézetekben semmi rendelkezési és intézkedési jog nem illeti; ennél fogva a tanórákon is csak hallgatókép vehetnek részt s a tanítás rendes menetét a tanulók vizsgálatával nem szabad zavarniok.

Hogy pedig gyakori látogatásaik által tanintézetek zaklatásnak ne legyenek kitéve, mivel a közokt. kormányal különben is csak egyházi főhatóságaink útján érintkezhetünk, utasítandók a gymn. igazgatók, hogy a kormány küldötteinek hivatalos látogatását csak azon esetben fogadják el, ha ez a püspöki hivatal útján tanintézeteknek esetről esetre tudomására juttatott.

Mind e figyelemmel tartandó dolgok azonban teljesen kivannak fejezve a közokt. minisztériumtól küldött részére kiadott s autonom érdekeink iránt kellő figyelemmel szerkesztett utasításokban; úgy hogy épen ez utasítások alapján főntebb megjelölt pontozatokon kívül gymnasiumi igazgatóink részére adandó másnemű utasítások szerkesztését teljesen fölöslegesnek tartjuk.

Kiváló tisztelettel, Debreczen 1895. jan.

a főgymn. tanári kar.

KÖZÉLETÜNK.

Nehány szó a „lelkészi özvegy-árva menház“-ról.*

Tisztelt értekezlet! Mint tudni méltóztatik: a Debreczeni Prot. Lap több számában volt már emlékezés azon egészen új s mondhatnám ideális eszméről, melyet Veres Imre lelkésztársunk pendített meg, hogy egyetemes ref. egyházunk a már minden oldalról megvitattott, s valószínű a megvalósulás stádiumába jutott országos özvegy-árva gyámintézet helyett egy „lelkészi özvegy-árva menházat“ létesítsen, hol az elmaradt lelkészi családok, mintegy közös nagy családot alkotva, nyerne nének ellátást, a gyermekek neveltetést; hol a leánygyermek övönői, tanítónői, az özvegyek pedig diakonissai kiképzetésben részesülnének és a többi. A felvetett eszme még mindig napirenden lévén, azt hiszem, nem lesz időszerűtlen, ha erre vonatkozólag röviden én is elmondom nézetemet.

T. értekezlet! Minden életrevaló eszmének megvan az a tulajdonsága, hogy már első tekintetre kedvező benyomást gyakorol reánk, mint a hogy az országos gyámintézet megalakítása elvi szempontból általánosan kedvezően fogadtatott. A lelkészi özvegy-árva menház eszméje ezt a kedvező benyomást — megvallom — én reám nem gyakorolta. Ideális szempontból tekintve,

* Felolvastattott a beregi egyházmegye legutóbbi lelkészi értekezletén.

sokak előtt talán tetszetős színben tűnhetik fel az az eszme és gondolat, hogy a kik egy téren, az Isten országa terjesztésén fáradozunk, halálunk után elmaradó kedveseink egy nagy családdá egyesülve közkölségen éljenek, s jövőjük egy úgynevezett országos lelkészi érdekeltség atyai gyámkodásában legyen biztosítva. De szerintem ezen ideális eszme gyakorlati kivihetősége felette sok és nagy akadályokba ütközik.

Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy a lelkészi családok anyagi és társadalmi viszonyai különbözők. Ha ehez a körülményhez még azt is hozzá vesszük, hogy a városi és falusi lelkész-családok műveltségi foka, életkörülményei, s ezek folytán igényei, vágyai és óhajtsái is bizonyára nagyon eltérők: ezeknek egy közös alapra fektetett menedékházba való összegyűjtése gyakorlatilag tekintve, az erőszakoltság bélyegét hordozza magán és kivihetetlen is.

Mert nagyon tisztelem én az egyenlőség és testvériség magasztos ideális eszméjét; óhajtanám is, hogy azok — kivált lelkészi családainknál — hova-tovább a megvalósuláshoz közelednének; de azt hiszem, épen az emberi természet különbözősége, s a mi viszonyaink specifikus voltánál fogva, ez még sokáig csak boldog óhajtság marad. És épen mert csak óhajtság még ez idő szerint, az egyenlőség és testvériség elvére alapított menház eszméje sem tekinthető a gyakorlati megvalósulás szempontjából időszerűnek és kivitelre alkalmasnak.

Vegyünk fel például két különböző lelkészi családot. Ezeknek egyike eleitől fogva egy egyszerű faluban nyomott anyagi viszonyok között él; az apa nem gyűjthet, mert a mindennapi szükségek összes jövedelmét felémésztik; a legmegfeszítettebb munkával sem bírja gyermekeit neveltetni, s azoknak egyike mesterségre megy, másika a gazdálkodás terén válik nélkülözhetlenné atyjának, a leányok pedig a házi, sokszor hiányos nevelés jótéteményén kívül kissé magasabb nevelésben nem részesülnek. Apa és anya lenyűgözve a szegénység vaskarjai által, még a társadalmi műveltség azon fokán sem tudnak megállani, a melyen már családi származásuknál fogva eredetileg állottak. Ha ily családból kidől a lelkész-apa, ennek özvegye és elhanyagolt nevelésű gyermekei bizonyára szerencséseknék éreznék magukat egy országos menház biztos kényeret s mindenestre jobb módot nyújtó falai között.

De lássunk egy másik családot. A lelkész-családfő mindjárt pályája kezdetén egy jó jövedelmű s talán előkelő uras egyházba jut; mint ilyen, jól nő s esetleg egy szép hozományyal már kezdetben megveti alapját a későbbi boldogulásnak; szélesen kiterjedő családi összeköttetésein kívül társadalmi téren is nagy és előkelő ismeretséget szerez; gyermekeinek fényes neveltetést ad, mert módja van hozzá; háztartását briliánsan viszi, mert helyzete is megköveteli, de e mellett ez magának is hizeleg, jól esik. Ha már egy ily lelkész-család feje dől ki övéi közül: vajjon az a kedvező viszonyok között élt nő, mint özvegy fog-e kívánczolni abba a menházba, mely neki talán nem fog annyi kényelmet és élvezetet nyújtani, a mennyit egész életében a kedvező sors nyújtott neki, s a mennyire igénye is volna. Vajjon a széles rokoni és baráti kört, a megszokott kedves viszonyokat odahagyja-e egy ismeretlen helyzetért, a melyben — elszakasztva minden előbbi kapcsolatot — új kört, új ismeretséget kell szerezni? Én azt hiszem, hogy nem! Erre ugyan azt lehetne ellenetesként mondani: az olyan özvegy adjon hálát Istennek, hogy jó viszonyok közt van, és hogy a közös eltartásra nem szorul; ha

nem tetszik, ne menjen oda. De itt meg hol az igazság? Hiszen ennek az özvegynek férje jobb jövedelménél fogva még többel járult a menház-fentartás czéljaira, mint az előbbi szegény viszonyok közt élő lelkész. Hát az ő családja, mert a menház jótéteményét nem hajlandó igénybe venni, a családfő halála után semmi jótéteményben ne részesüljön, hanem mondjon le a szegényebb családok javára az őt jogosan megillető segélyről? Ezt talán a Krisztus ideális szeretet-törvénye megengedné, de az emberi természet be nem veheti.

Hozhatnék fel még eklatánsabb példát a városi pap-családok köréből; de ennek szükségét nem látom. Mert ha csak azt felgondolom, hogy esetleg az említett két család özvegye és árvái egyformán elfogadják a menházi közös életet, vajjon a legkörülbekintőbb alapszabály és felügyelet mellett lehet-e gondolni, hogy ott az egyenlőség és testvériség eszméje ugyanazon falak között, de a nem egyenlők összehozásánál meg fog valósulni. Én azt hiszem, hogy abban a Veres Imre által oly ideális magaslatra tervezett menházban is kifejlődnek az a viszony, a mi a közéletben nyilatkozik, hogy a szegény s talán kisebb műveltségű özvegy természetesen meghuzódnék, míg a másik módosabb s nagyobb műveltségű fenhordaná a fejét.

A mi azt illeti, hogy a tervezett menházban az özvegy lelkésznek diakonissákká, az árva pap-leányok pedig óvó- vagy tanítónőkké képezetnének; szerintem nem nagy nyomatékkal bír a menház megalapításnak szükségessége vagy jótéteménye mellett. Én ugyanis — bár ez idő szerint már zsinatilag meghozott törvény — a diakonissai intézménynek barátja nem vagyok; olyan idegenből átplántált növénynek tekintem azt, mely a mi vallási és egyházi életünk klimája alatt aligha fog meggyökerezni. Hogy ez meglehessen, egy jó adag angol pietismus kívántatnék hozzá, a mit a mi puritán kálvinista gyomrunk meg nem emészt. De még ha ez intézmény meghonosulna is nálunk, én a diakonissai állást kissé alantasabbnak képelem, mint hogy arra épen özvegy lelkésznek képeztesse. Az óvónői, illetve gyermek-menház vezetői képesítést pedig a lelkész-leányok — ha épen kedvök van rá — megszerezhetik már ma minden vármegyei székvárosban.

Hátha még azt meggondoljuk, hogy abba a menházba összezsufolt, esetleg 100—200 eladó pap-leány kihazasítása hogyan eshetné meg, vagy a már diákká cseperedett árva pap-fiúk és szerény szemérmes pap-leányok ugyanazon — bármily tágasnak gondolt — menházban hogyan lennének a bon-ton szabályai szerint elhelyezhetők: ily csekélynek látszó, de még sok egyéb körülmények megfigyelése mellett, magam részéről a menház eszméjéért nem lelkesülök, sőt azt, mint e nemben valóságos unikumot, határozottan elítélem. S nyíltan kimondom, hogy az országos gyámintézet — feltéve, hogy az az egyenlőség elvén alakítatik meg, s az elmaradt lelkész-családok azonnali segélyezését fogja czélozni, a menháznál sokkal áldásosabb, gyakorlatibb intézmény lesz, s az általa nyújtandó segély szegényt és gazdagot egyiránt fog boldogítani. S ha ez meglesz, halálomra is nyugodtabban gondolok, mint ha családomat egy oly intézetnek alapszabályokkal körülzáró korlátai között kellene elképzelnem, hol annak minden önállóságról le kellene mondania.

Surány, 1895 márczius 1.

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet alapszabály-tervezete.

I. Fejezet.

Általános határozatok.

1. §. A magyarországi ref. egyetemes egyház 1891—93. évi országos zsinatának 321. szám alatt kelt végzése alapján, az ev. ref. hitvallásu lelkészek, körlelkészek (missionáriusok) és theol. tanárok leendő özvegyeinek és árváinak gyámolítására országos gyámintézet alapítatik, melyből az alábbi §§-okban megállapított feltételek korlátai között az özvegyek állandó évjáradékban s az árvák neveltetési esetleg gyámolítási segélyben részesíttessenek; a befolyó évi jövedelmek egy részének folytonos tőkésítése által pedig oly alap létesíttetik, mely az országos gyámintézet állandó fenntartását s fejlesztését biztosítsa.

2. §. Az intézet czime: „Országos ev. ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet.“

Székhelye: Budapest.

3. §. Kötelezett tagjai:

A magyar korona területén — vagy bár azon kívül — jelenleg működő vagy ezután szolgálatba lépő rendes lelkészek és állandóan alkalmazott, vagy alkalmazandó körlelkészek (missionáriusok), kik a magyarországi ev. ref. egyház főhatósága alatt működnek.

Tagjai lehetnek ezen gyámintézetnek a theologiai rendes tanárok is, ha a jelen szabályzatban az egyes lelkészekre megállapított feltételeket vagy ők maguk, vagy a tanintézetet fenntartó testület vagy pártfogóság ép oly mértékben teljesítik.

4. §. A 3. §-ban megnevezett, esetleg jövőben szervezendő hason minőségű állomásokon alkalmazandó lelkészek és missionáriusok is, tekintet nélkül nős vagy nőtlen állapotukra, a gyámintézet tagjai sorába belépni kötelesek lesznek.

5. §. Segélyezésre igényt nem tarthat azon lelkészi özvegy, vagy árva, kinek néhai férje, illetve atyja, állásáról önként lemondott, vagy állásából egyházi bíróság jogerős ítéletével elmozdított.

6. §. A gyámintézet tagjait képező lelkészek, körlelkészek, illetve missionáriusok esetleg theol. tanárok özvegyei, a mennyiben néhai férjököt őt beszámítható szolgálati évvel bírt, az egyenlőség és testvériség elvének megfelelően s tekintet nélkül az elhalt férj által élvezett fizetés mennyiségére: egy és ugyanazon összegű évjáradékban részesülnek.

A lelkészi árvák azonban néhai atyjok szolgálati idejére való tekintet nélkül, tehát árvaságra jutásuk után azonnal — szintén egyenlő összegű neveltetési, esetleg gyámolítási segélyben részesíttetnek.

Az öt (5) beszámítható szolgálati évvel nem bírt lelkészek özvegyei ugyan visszanyerik a néhai férjök, illetve atyjok által a gyámintézet pénztárába befizetett összes tagdíjakat és belépési járulékot időközi kamatok nélkül, — de állandó segélyezésre igényt nem tarthatnak.

Az oly lelkészi özvegyek azonban, kiknek az elhalt lelkész-férjtől származó kiskoru, s így rendszeres nevelési segélyben részesülő gyermekei vannak, ilynemű visszatérítésre igénynyel nem bírnak.

7. §. Beszámítható szolgálati időnek tekintetik az az időtartam, melyet a most élő papi egyének ezen szabályzat életbeléptetésétől, az ezután hivatalba lépők pedig állomásuk elfoglalásától kezdve Magyarország és társországainak területén, vagy azon kívül létező vagy ezután szervezendő s a magyar egyetemes ref. egyház főhatósága alá tartozó s tartozandó egyházközségekben

Z. B.

mint rendes lelkészek, körlelkészek, vagy missionariusok szakadatlanul és egyfolytában töltenek el.

8. §. A szolgálati idő folytonosságának számításánál félbeszakításnak nem tekintetik:

- a) az időközben történt nyugalmazás;
- b) a felfüggesztett állapotban töltött idő, ha az illető állásába ismét visszahelyeztetett vagy nyugalmaztatott, és
- c) a tábori lelkészi vagy segédlelkészi minőségben eltöltött katonai szolgálati idő.

A meghatározott díjak azonban úgy a nyugalmazott, mint felfüggesztett állapotban, nem különben a hadi szolgálat ideje alatt is, pontosan fizetendők.

9. §. A 6. §. második bekezdése szerint esedékes díjak visszafizetése, a haláleset bejelentése után azonnal eszközlendő; az állandó segélyek és neveltetési esetleg gyámoltatási költségek azonban azon napot követő hó elsejétől folyósítandók és fizetendők ki, évnegyedi utólagos részletekben, melyen a jogczim azokra nézve beállott, s azon hónap végével szüntetendők meg, melyben jogczimuk elenyészett.

10. §. Az állandó segélyezésre és a befizetett járulékok visszanyerésére jogosítottak igényök érvényesítését, jogczimök beálltától számítandó egy év alatt, illetékes egyházmegyei főhatóságuk útján kérelmezni kötelesek. Egy éven túl a befizetett járulékok visszanyerésére való igény egészen elenyészik; az állandó segélyezés pedig csak a kérelem beadását követő hónaptól kezdve jár.

11. §. Az állandó segélyezésben részesülők, az arról kiállított nyugtákon, az illetékes ref. papi hivatal által igazoltatni kötelesek az életben léteit, özvegyi állapotot és az árváknál a 15. és 16. §-ban meghatározott feltételek fennállását.

12. §. Azon kérdés felett, hogy van-e a folyamodó özvegynek vagy árvának állandó évjáradékra és neveltetési, illetőleg gyámoltatási segélyre igénye: a gyámintézeti alapot kezelő közalapi végrehajtó bizottság határoz. (L. 26. §.)

II. Fejezet.

Az özvegyek és árvák segélyezéséről.

13. §. A 3. §-ban felsorolt lelkészek és theol. tanárok özvegyei, a mennyiben férjök legalább 5 beszámítható szolgálati évvel bírt, a férj elhalálása után, állandó évjáradékra tarthatnak igényt, az árvák neveltetési, esetleg gyámoltatási segélye azonban elhalt atyjok szolgálati idejétől nem függ s így az öt évnél rövidebb szolgálati idő után is feltétlenül folyósítatik.

14. §. Az özvegyi évjáradék összege egyelőre évi 250 frtban állapítatik meg, mely összeg azonban a jelen szabályzat 34. §-ában jelzett revisio eredményéhez képest 10 év múlva feljebb is emelhető.

15. §. Az árvák részére folyósítandó neveltetési, esetleg gyámoltatási segély összege, csak atyátlan árváknál minden egyes árvára külön-külön évi 50 frtban állapítatik meg; a szülők nélküli árvák pedig szintén külön-külön, évi 75 frtot nyernek neveltetési segély czimén. Ezen neveltetési, esetleg gyámoltatási segély azonban csak 6-6 árva részére folyósítatik s így ennek összege teljesen szülőtlen árváknál az évi 450 frtot, atya nélküli árváknál pedig az évi 300 frtot, egy-egy családra nézve, felül nem haladhatja.

16. §. Az évjáradék kiszolgáltatása megszűnik: ha az özvegy újból férjhez megy, vagy meghal; a neveltetési segély kiszolgáltatása pedig akkor, ha:

1. a fi-árvák a 20. évet, a nő-árvák pedig a 18. évet betöltötték, vagy ha házasságot kötöttek; azonban

a testi vagy lelki fogyatkozás miatt teljesen keresetképtelen árvák, — ezen koron túl is, — esetről esetre meghatározandó gyámoltatási segélyben részesíthetők;

2. ha önmagukat fenntartani képes állapotra jutnak, és végül

3. ha elhalnak.

17. §. Az atya nélküli árvák, anyjok elhalálása esetén, a szülőtlen árvák magasabb neveltetési segélyének élvezetében jutnak.

18. §. Állandó gyámoltásra azonban a fentebb jelzett előfeltételek megléte esetén is, csak az az özvegy tarthat igényt, ki néhai férjével a tényleges szolgálat ideje alatt, vagy azt megelőzőleg kelt össze, annak haláláig vele együtt élt és kifogástalan életet folytat.

Állandó segélyre pedig csak azon árvák bírnak igényjogosultsággal, kik az elhalt lelkész édes gyermekei.

19. §. Az előbbieken megkívánt általános kellékeken kívül, az alábbi pontokban felsorolt esetekre, még a következő rendelkezések állapítatnak meg:

a) Azon özvegyek, kik néhai férjökkel, ennek 60 éves kora után keltek egybe, állandó ellátásra igénynyel csak akkor bírnak, ha néhai férjökkel legalább 5 évig éltek házasságban. Hasonló elbírálás alá esnek az ilyen házasságból származott és árván maradt gyermekek is.

b) Azon özvegy, ki néhai férjével nem élt együtt, vagy attól törvényesen elvált, a férj után semminemű segélyre nem tarthat igényt, a lelkész gyermekei azonban, ha a feltételek különben megvannak, segélyre igénynyel bírnak és szülők nélküli árváknak tekintendők.

c) Az özvegy, ki erkölcstelen életet folytat, vagy valamely büntett, vagy vétség miatt a polgári bíróság által elítéltetett, évjáradék iránti igényét nem érvényesítheti s a netán már megszerzett állandó segélyt elveszti, a lelkésztől származott gyermekei azonban ha a feltételek különben megvannak, segélyre igénynyel bírnak s szülők nélküli árváknak tekintendők.

III. Fejezet.

A gyámalap és annak kezelése.

20. §. Az országos ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet alapja áll:

1. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésök 10%-ában megállapított belépési járulékból.

2. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésök 2½%-ában megállapított évi tagdíj-járulékból.

3. Az országos ev. ref. közalap jövedelméből e célra tőkésített összegből, továbbá az országos ev. ref. közalap tőkéjéből adandó 100,000 frt tőkeösszegeből, mely 25-25000 frtos évi részletekben 4 éven át tétetik folyóvá.

4. Az országos ev. ref. közalap évi jövedelmének és pedig úgy az egyház-tagok évi járulékáiból, mint a meglévő tőke kamataiból befolyó jövedelemnek 10%-ából, mennyiben ez évenként 30,000 frt maximális összegben túl nem megy.

5. E célra teendő alapítványokból vagy egyszerűsmindenkori adományokból.

21. §. Az előbbi szakasz 1. pontjában jelzett járulékok a gyámintézetbe való belépést követő három éven át, évi egyenlő részletekben fizetendők be, illetékes úton, az intézet pénztárába, míg a 2., 3. és 4. pont alatt foglalt állandó évi járulékok minden év végére szolgáltatandók be.

22. §. A leendő lelkészek fizetési kötelezettsége a szolgálatba lépéssel, a már szolgálatban lévőkre nézve

pedig a jelen szabályzat életbeléptetése idejével veszi kezdetét.

23. §. A gyámintézet pénztárába beszolgáltatott járulékok visszafizetésének a 6. §. 2-ik bekezdésében jelzett eseteken kívül helye nem lehet.

24. §. A gyámintézet pénztárába évenként befolyó összes jövedelmek 10%-a az év végén rendszeren tőkésítendő, gyámintézeti tartalék-alap előállítására céljából, s csak az ezen felül fennmaradó 90% fordítható az esedékessé váló évjáradékok, nevelési esetleg gyámolítási segély-igények kielégítésére és a szabályszerű díjvisszatérítések fedezésére.

25. §. A gyámintézet ügyeinek legfőbb intézése s a gyámintézeti alap és egyéb kezelési ügyek ellenőrzése, az egyetemes Konvent hatáskörébe tartozik, mely az évi tagsági díjak s másnemű járulékok fösszegét megállapítja, a papi fizetéseknek 10 évről 10 évre eszközözlendő revisiója folytán helyesbített s a végrehajtó bizottságnak az esedékessé vált évjáradékok és nevelési, illetőleg gyámolítási segélyek kiszolgáltatására vonatkozó előterjesztései fölött véglegesen határoz.

26. §. A gyámintézetet, mint az egyetemes egyház köztulajdonát, érdeklő minden ügyben való határozathozatallal az országos közalapi végrehajtó bizottság bizatik meg, mely az esperesek által hozzá felterjesztett ügyekben határoz, illetve az állandó segélyek folyósítása s más fontosabb ügyek tekintetében egész évi működésének kimerítő ismertetésével kapcsolatban az egyetemes Konventhez évenként előterjesztést intéz s javaslatokat tesz.

27. §. Az országos közalapi végrehajtó bizottság, mely a megelőző szakaszban jelzett minőségében „Az országos ref. lelkészi gyámintézet végrehajtó bizottsága” nevet viseli, saját rendes, vagy póttagjai közül egy általa alakítandó, 3 tagból álló állandó albizottság útján is intézheti az országos gyámintézet folyó ügyeit.

28. §. A gyámintézet összes vagyonát egy központi jóhitelű pénzügyi intézet, takarékpénztári betétként kezeli.

A gyámintézeti alapba beszolgáltatandó mindennemű járulékok, belépési díjak és adományok a gyámintézet vagyonát kezelő végrehajtó bizottsághoz küldendők, ez veszi át és nyugtázza az országos közalapi évi járulékát is a 21, illetőleg 31. §-ban meghatározott határidőkben.

29. §. Ha a gyámintézet növekedtével, az ingatlanokba való befektetés czélszerűnek mutatkoznék, a teendő intézkedések iránt a végrehajtó bizottság a Konvent elé ily irányú javaslatokat terjeszthet.

30. §. Az évjáradék, neveltetési, illetőleg gyámolítási segély, tagdíjvisszatérítés s ezen szabályzat alapján támasztható egyéb igények érvényesítését czélzó folyamodványok az illetékes esperesi hivatalok útján s azok véleményes javaslatával ellátva, a megszabott határidőkön belül, a gyámintézet végrehajtó bizottságához nyújtandó be, mely is a hatásköréhez tartozó ügyekben intézkedik; a Konventnek fenntartott ügyek elintézésére nézve pedig véleményes jelentését megteszi.

31. §. A lelkészek által fizetendő évi járulékoknak, a lelkészek belépési járulékanak a 21. §-ban jelzett időben leendő beszédével s a gyámintézet vagyonát kezelő végrehajtó bizottsághoz évi részletekben való juttatásával az egyházmegyei esperesek bizatnak meg, kiknek e szabályzat rendjén azon jog is megadatik, hogy az év végéig be nem folyt járulékok befizetésére nézve 3 hónapig terjedhető haladékok adhassanak 5% késedelmi kamatok fizetésének kötelezettsége mellett, s mennyiben a járulékok ezen idő alatt sem folynának a késedelmes lelkészeknek, vagy egyházakon e követeléseket egyházi közigazgatási úton behajthassák.

IV. Fejezet.

Átmeneti intézkedések.

32. §. A jelen szabályzattal szervezett országos ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet életbeléptetésétől kezdve választandó vagy kinevezendő lelkészek, körlelkészek, missionáriusok, az illetékes egyházmegye hasonló célú intézetébe is tetszés szerint beléphetnek.

33. §. A jelen szabályzat életbeléptetési idején már alkalmazásban levő lelkészek, körlelkészek és missionáriusok, eddiggelé szerzett jogaik fenntarthatása végett, az egyházmegyei gyámintézetek kötelekében szintén megmaradhatnak, s alapszabályszerűleg megállapított díjaikat pontosan fizetvén, özvegyeik és árvaik segélyezés iránti igényüket, tekintet nélkül az országos gyámintézettől nyerhető állandó segélyezésre, az egyházmegyei gyámintézettel szemben is akadálytalanul érvényesíthetik.

34. §. Jelen szabályzat az 1893. évi január hó 1-én lép életbe és 10 évenként revisió tárgyát képezi.

A végrehajtás iránti intézkedések a konventi elnökség útján teendők meg.

Szász Domokos,
püspök, bizottsági elnök

Megnyitó beszéd

a debreczeni ref. Hittanszaki Önképző Társulat 25 évi fennállása örömmünnepején 1895 márczius 11.

A debreczeni ref. kollégium tanuló seregének története egyik fényes és nagyjelentőségű részét képezi a főiskola történelmének, az akadémiává fejlődéstől, azaz 1588-tól fogva, tehát több mint 300 éven át, szakadatlan láncolatával találkozunk itt az egymást felváltó ifjú nemzedéknek, oly áldása Istennek, minőt egy főiskolánk sem élvezhetett. A folytonos élet ez áldását köszönheti, Isten után, főleg e nemes és nagy város atyai védő szárnyának, főbíráinak, polgármestereinek, nagy tanácsnokainak és polgárainak, kiknek égő szerelme és áldozatának tüze soha ki nem aludt a „mennyei tudomány e lámpása” iránt.

A tanulószág zömét mindenkor a hittanhallgatók képezték. A tudomány nyelve a latin vala, mint széltere Európában, csakis a nemzeti szellem feltámadásával, 1797 és 1833 közt történt némi ingadozás után, a magyar nyelv állandó elfogadása, ekkor vehette kezdetét az ifjuság csoportosulása önképzési czélú egyletekbe. Egymásután keltek fel az olvasókör (1834), magyar irodalmi Önképző Egyesület (1839), új alakjában 1857 óta. Csakhamar a protestáns önkormányzatot fenyegető bécsi „Nyilt parancs” nyomása alatt — azon hiedelem hatására, hogy tán újra szenvedés és rabság vár ref. egyházunkra — a jobb lelkek, Miklovicz Bálint és társai tanuló körében, megpendült a theologusi tudat erősítésére külön hittanulói önképző társulat szervezésének eszméje. De a nyilt parancs fellege elvonultával, az eszme érlelődése későbbre maradt, még nem érkezett meg a kellő pillanat.

Balogh Péter püspök alatt új lendületet vett a régi theologiai kar, új tanterv készült, sőt felállított a 4-ik theologiai tanszék 1866-ban, s e tanszékre én voltam szerencsés megválasztatni. A tanárkar engem állított az olvasó- és önképzőkör felügyelő tanári tisztébe. Telve reménnyel, birva az ifjuság nagyértékű ragaszkodását, érintkezve velök naponként, magammal hozva Edinburgból az ottani hittanulók virágzó önképző egyletének eleven képét, visszaemlékezve a Miklovicz kori vágyakozásunkra, eljöttnek tartottam az időt: lépéseket tenni

mint rendes lelkészek, körlelkészek, vagy missionariusok szakadatlanul és egyfolytában töltenek el.

8. §. A szolgálati idő folytonosságának számításánál félbeszakításnak nem tekintetik:

a) az időközben történt nyugalmazás;

b) a felfüggesztett állapotban töltött idő, ha az illető állásába ismét visszahelyeztetett vagy nyugalmaztatott, és

c) a tábori lelkészi vagy segédlelkészi minőségben eltöltött katonai szolgálati idő.

A meghatározott díjak azonban úgy a nyugalmazott, mint felfüggesztett állapotban, nem különben a hadi szolgálat ideje alatt is, pontosan fizetendők.

9. §. A 6. §. második bekezdése szerint esedékes díjak visszafizetése, a haláleset bejelentése után azonnal eszközölnöd; az állandó segélyek és neveltetési esetleg gyámoltási költségek azonban azon napot követő hó elsejétől folyósítandók és fizetendők ki, évnegyedi utólagos részletekben, melyen a jogczim azokra nézve beállott, s azon hónap végével szüntetendők meg, melyben jogczimük elenyészett.

10. §. Az állandó segélyezésre és a befizetett járulékok visszanyerésére jogosítottak igényök érvényesítését, jogczimök beálltától számítandó egy év alatt, illetékes egyházmegyei főhatóságuk útján kérelmezni kötelesek. Egy éven túl a befizetett járulékok visszanyerésére való igény egészen elenyészik; az állandó segélyezés pedig csak a kérelem beadását követő hónaptól kezdve jár.

11. §. Az állandó segélyezésben részesülők, az arról kiállított nyugtákon, az illetékes ref. papi hivatal által igazoltatni kötelesek az életben lételt, özvegyi állapotot és az árváknál a 15. és 16. §-ban meghatározott feltételek fennállását.

12. §. Azon kérdés felett, hogy van-e a folyamodó özvegynek vagy árvának állandó évjáradékra és neveltetési, illetőleg gyámoltási segélyre igénye: a gyámintézeti alapot kezelő közalapi végrehajtó bizottság határoz. (L. 26. §.)

II. Fejezet.

Az özvegyek és árvák segélyezéséről.

13. §. A 3. §-ban felsorolt lelkészek és theol. tanárok özvegyei, a mennyiben férjök legalább 5 be-számítható szolgálati évvel birt, a férj elhalálása után, állandó évjáradékra tarthatnak igényt, az árvák neveltetési, esetleg gyámoltási segélye azonban elhalt atyjok szolgálati idejétől nem függ s így az öt évnél rövidebb szolgálati idő után is feltétlenül folyósítatik.

14. §. Az özvegyi évjáradék összege egyelőre évi 250 frtban állapítatik meg, mely összeg azonban a jelen szabályzat 34. §-ában jelzett revisio eredményéhez képest 10 év múlva feljebb is emelhető.

15. §. Az árvák részére folyósítandó neveltetési, esetleg gyámoltási segély összege, csak atyátlan árváknál minden egyes árvára külön-külön évi 50 frtban állapítatik meg; a szülők nélküli árvák pedig szintén külön-külön, évi 75 frtot nyernek neveltetési segély cimén. Ezen neveltetési, esetleg gyámoltási segély azonban csak 6-6 árva részére folyósítatik s így ennek összege teljesen szülőtlen árváknál az évi 450 frtot, atya nélküli árváknál pedig az évi 300 frtot, egy-egy családra nézve, felül nem haladhatja.

16. §. Az évjáradék kiszolgáltatása megszűnik:

ha az özvegy újból férjhez megy, vagy meghal; a neveltetési segély kiszolgáltatása pedig akkor, ha:

1. a fi-árvák a 20 évet, a nő-árvák pedig a 18 évet betöltötték, vagy ha házasságot kötöttek; azonban

a testi vagy lelki fogyatkozás miatt teljesen keresetképtelen árvák, — ezen koron túl is, — esetről esetre meghatározandó gyámoltatási segélyben részesíthetők;

2. ha önmagukat fenntartani képes állapotra jutnak, és végül

3. ha elhalnak.

17. §. Az atya nélküli árvák, anyjok elhalálása esetén, a szülőtlen árvák magasabb neveltetési segélyének élvezetébe jutnak.

18. §. Állandó gyámoltásra azonban a fentebb jelzett előfeltételek megléte esetén is, csak az az özvegy tarthat igényt, ki néhai férjével a tényleges szolgálat ideje alatt, vagy azt megelőzőleg kelt össze, annak haláláig vele együtt élt és kifogástalan életet folytat.

Állandó segélyre pedig csak azon árvák bírnak igényjogosultsággal, kik az elhalt lelkész édes gyermekei.

19. §. Az előbbieken megkívánt általános kellékeken kívül, az alábbi pontokban felsorolt esetekre, még a következő rendelkezések állapítatnak meg:

a) Azon özvegyek, kik néhai férjökkel, ennek 60 éves kora után keltek egybe, állandó ellátásra igénynyel csak akkor bírnak, ha néhai férjökkel legalább 5 évig éltek házasságban. Hasonló elbírálás alá esnek az ilyen házasságból származott és árván maradt gyermekek is.

b) Azon özvegy, ki néhai férjével nem élt együtt, vagy attól törvényesen elvált, a férj után semminemű segélyre nem tarthat igényt, a lelkész gyermekei azonban, ha a feltételek különben megvannak, segélyre igénynyel bírnak és szülők nélküli árváknak tekintendők.

c) Az özvegy, ki erkölcstelen életet folytat, vagy valamely büntett, vagy vétség miatt a polgári bíróság által elítéltetett, évjáradék iránti igényét nem érvényesítheti s a netán már megszerzett állandó segélyt elveszti, a lelkésztől származott gyermekei azonban ha a feltételek különben megvannak, segélyre igénynyel bírnak s szülők nélküli árváknak tekintendők.

III. Fejezet.

A gyámalap és annak kezelése.

20. §. Az országos ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet alapja áll:

1. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésök 10%-ában megállapított belépési járulékból.

2. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésök 2½%-ában megállapított évi tagdíj-járulékból.

3. Az országos ev. ref. közalap jövedelméből e célra tőkésített összegből, továbbá az országos ev. ref. közalap tőkéjéből adandó 100,000 frt tőkeösszegeből, mely 25-25000 frtos évi részletekben 4 éven át tétetik folyóvá.

4. Az országos ev. ref. közalap évi jövedelmének és pedig úgy az egyház-tagok évi járulékábaól, mint a meglévő tőke kamataiból befolyó jövedelemnek 10%-ából, mennyiben ez évenként 30,000 frt maximalis összegben túl nem megy.

5. E célra teendő alapítványokból vagy egyszerűsmindenkori adományokból.

21. §. Az előbbi szakasz 1 pontjában jelzett járulékok a gyámintézetbe való belépést követő három éven át, évi egyenlő részletekben fizetendők be, illetékes úton, az intézet pénztárába, míg a 2., 3. és 4. pont alatt foglalt állandó évi járulékok minden év végére szolgáltatandók be.

22. §. A leendő lelkészek fizetési kötelezettsége a szolgálatba lépéssel, a már szolgálatban lévőkre nézve

pedig a jelen szabályzat életbeléptetése idejével veszi kezdetét.

23. §. A gyámintézet pénztárába beszolgáltatott járulékok visszafizetésének a 6. §. 2-ik bekezdésében jelzett eseteken kívül helye nem lehet.

24. §. A gyámintézet pénztárába évenként befolyó összes jövedelmek 10%-a az év végén rendszeresen tőkésítendő, gyámintézeti tartalék-alap előállítására czéljából, s csak az ezen felül fennmaradó 90% fordítható az esedékessé válandó évjáradékok, nevelési esetleg gyámolítási segély-igények kielégítésére és a szabályszerű díjvisszatérítések fedezésére.

25. §. A gyámintézet ügyeinek legfőbb intézése s a gyámintézeti alap és egyéb kezelési ügyek ellenőrzése, az egyetemes Konvent hatáskörébe tartozik, mely az évi tagsági díjak s másnemű járulékok fösszegét megállapítja, a papi fizetéseknek 10 évről 10 évre eszközrendő revisiója folytán helyesbíteti s a végrehajtó bizottságnak az esedékessé vált évjáradékok és nevelési, illetőleg gyámolítási segélyek kiszolgáltatására vonatkozó előterjesztései fölött véglegesen határoz.

26. §. A gyámintézetet, mint az egyetemes egyház köztvagyonát, érdeklő minden ügyben való határozathozatallal az országos közalapi végrehajtó bizottság bizatik meg, mely az esperesek által hozzá felterjesztett ügyekben határoz, illetve az állandó segélyek folyósítása s más fontosabb ügyek tekintetében egész évi működésének kimerítő ismertetésével kapcsolatban az egyetemes Konventhez évenként előterjesztést intéz s javaslatokat tesz.

27. §. Az országos közalapi végrehajtóbizottság, mely a megelőző szakaszban jelzett minőségében „Az országos ref. lelkészi gyámintézet végrehajtó bizottsága” nevet viseli, saját rendes, vagy póttagjai közül egy általa alakítandó, 3 tagból álló állandó albizottság útján is intézheti az országos gyámintézet folyó ügyeit.

28. §. A gyámintézet összes vagyonát egy központi jóhitelű pénzügyintézet, takarékpénztári betétként kezeli.

A gyámintézeti alapba beszolgáltatandó mindennemű járulékok, belépési díjak és adományok a gyámintézet vagyonát kezelő végrehajtó bizottsághoz küldendők, ez veszi át és nyugtázza az országos közalap évi járulékát is a 21, illetőleg 31. §§-ban meghatározott határidőkben.

29. §. Ha a gyámialap növekedtével, az ingatlanokba való befektetés czélszerűnek mutatkoznék, a teendő intézkedések iránt a végrehajtó bizottság a Konvent elé ily irányú javaslatokat terjeszthet.

30. §. Az évjáradék, neveltetési, illetőleg gyámolítási segély, tagdíjvisszatérítés s ezen szabályzat alapján támasztható egyéb igények érvényesítését czélzó folyamodványok az illetékes esperesi hivatalok útján s azok véleményes javaslatával ellátva, a megszabott határidőkön belül, a gyámintézet végrehajtó bizottságához nyújtandó be, mely is a hatásköréhez tartozó ügyekben intézkedik; a Konventnek fenntartott ügyek elintézésére nézve pedig véleményes jelentését megteszi.

31. §. A lelkészek által fizetendő évi járulékoknak, a lelkészek belépési járulékának a 21. §-ban jelzett időben leendő beszédésével s a gyámintézet vagyonát kezelő végrehajtó bizottsághoz évi részletekben való juttatásával az egyházmegyei esperesek bizatnak meg, kiknek e szabályzat rendjén azon jog is megadatik, hogy az év végéig be nem folyt járulékok befizetésére nézve 3 hónapig terjedhető haladékokat adhassanak 5% késedelmi kamatok fizetésének kötelezettsége mellett, s a mennyiben a járulékok ezen idő alatt sem folynának be, a késedelmes lelkészekre, vagy egyházakon e követeléseket egyházi közigazgatási úton behajthassák.

IV. Fejezet.

Átmeneti intézkedések.

32. §. A jelen szabályzattal szervezett országos ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet életbeléptetésétől kezdve választandó vagy kinevezendő lelkészek, körlelkészek, missionáriusok, az illetékes egyházmegye hasonló célú intézetébe is tetszés szerint beléphetnek.

33. §. A jelen szabályzat életbeléptetési idején már alkalmazásban levő lelkészek, körlelkészek és missionáriusok, eddiggelé szerzett jogaik fenntarthatása végett, az egyházmegyei gyámintézetek kötelekében szintén megmaradhatnak, s alapszabályszerűleg megállapított díjaikat pontosan fizetvén, özvegyeik és árváik segélyezés iránti igényüket, tekintet nélkül az országos gyámintézettől nyerhető állandó segélyezésre, az egyházmegyei gyámintézettel szemben is akadálytalanul érvényesíthetik.

34. §. Jelen szabályzat az 1893. évi január hó 1-én lép életbe és 10 évenként revisió tárgyát képezi.

A végrehajtás iránti intézkedések a konventi elnökség útján teendők meg.

Szász Domokos,
püspök, bizottsági elnök.

Megnyitó beszéd

a debreczeni ref. Hittanszaki Önképző Társulat 25 évi fennállása örömmünnepején 1895 márczius 11.

A debreczeni ref. kollégium tanuló seregének története egyik fényes és nagyjelentőségű részét képezi a főiskola történelmének, az akadémiává fejlődéstől, azaz 1588-tól fogva, tehát több mint 300 éven át, szakadatlan lánczolatával találkoznunk itt az egymást felváltó ifju nemzedéknek, oly áldása Istennek, minőt egy főiskolánk sem élvezhetett. A folytonos élet ez áldását köszönheti, Isten után, főleg e nemes és nagy város atyai védő szárnyának, főbíráinak, polgármestereinek, nagy tanácsnokainak és polgárainak, kiknek égő szerelme és áldozatának tüze soha ki nem aludt a „mennyei tudomány e lámpása” iránt.

A tanulótság zömét mindenkor a hittanhallgatók képezték. A tudomány nyelve a latin vala, mint széltere Európában, csakis a nemzeti szellem feltámadásával, 1797 és 1833 közt történt némi ingadozás után, a magyar nyelv állandó elfogadása, ekkor vehette kezdetét az ifjuság csoportosulása önképzési czélú egyletekbe. Egymásután keltek fel az olvasókör (1834), magyar irodalmi Önképző Egyesület (1839), új alakjában 1857 óta. Csakhamar a protestáns önkormányzatot fenyegető bécsi „Nyilt parancs” nyomása alatt — azon hiedelem hatására, hogy tán újra szenvedés és rabság vár ref. egyházunkra — a jobb lelkek, Miklovicz Bálint és társai tanulói körében, megpendült a theologusi tudat erősítésére külön hittanulói önképző társulat szervezésének eszméje. De a nyilt parancs fellege elvonultával, az eszme érlelődése későbbre maradt, még nem érkezett meg a kellő pillanat.

Balogh Péter püspök alatt új lendületet vett a régi theologiai kar, új tanterv készült, sőt felállítottott a 4-ik theologiai tanszék 1866-ban, s e tanszékre én voltam szerencsés megválasztatni. A tanárkar engem állított az olvasó- és önképzőkör felügyelő tanári tisztére. Telve reménnyel, birva az ifjuság nagyértékű ragaszkodását, érintkezve velök naponként, magammal hozva Edinburgból az ottani hittanulók virágzó önképző egyletének eleven képét, visszaemlékezve a Miklovicz kori vágyakozásunkra, eljöttnek tartottam az időt: lépéseket tenni

a hittanulók egyletté szervezésére. Az 1868/9-ik tanév elején Gulyás Lajos, akkor végzett theologusnak, előre megbeszélve a tervet, átadtam az első felhívót, kísértse meg jeles társai közt a beiratkozást, azt mondván neki bátorítól, ha a 83 hittanhallgató közül csak 12 vállalkozik, akkor megalakítható lesz az új társulat, hiszen az apostolok is 12-en voltak és így mi is megindulhatunk, ő lelkesen járt el. A remény biztató volt, 50-en iratkoztak be, s 1868 novemberben az ideiglenes alakulás, egy év múlva az állandó szervezkedés és teljes megalakulás végbe ment.

Ettől kezdve mai napig lefolyt a negyedszázad, s a 25 éves fennállás örömnünnepélyét ma üli a hittan-szaki társulat. Én 18 évig vezettem azt. Az a 18 évi érintkezés a hittanulókkal, sok szép *gyümölcsöt* termelt enmagamra nézve is, ösztönt és alkalmat adott minden évben, legalább egyszer, nagyobb tanulmánytételre, s értekezés alakjában az ifjuság elé vivésére.

A másik lelki szép eredmény volt, hogy minden évben váltak ki, főleg az elnökök és tisztviselők díszes sorából, a hittudomány különböző ágában magukat erősítő tehetségek, kik irodalmilag itt próbálkoztak a tudomány munkásaivá lenni. Talán el lehet mondani, itt kaptak ők kedvet, alkalmat és lángot, mely aztán kivetített általok az életbe, a hol hasznos munkásokká és értékes tényezőkké lettek. Edes öröm száll meg, ha szép és még most is lelkesülő sorozatukon végig tekintek, s barátilag velők előszó vagy levél útján érintkezem.

A harmadik szép eredmény, a mi eddig nem volt, kezdetét vette e főiskola kebelében a hittanhallgatók közt a theologiai szak irodalmi művelése, immár nyomtatott Közlönyében. Szerény világító szövétnék az, de szövétnék, mely nem lappang véka alatt többé.

Bizonyos *jelképi tünemény*, hogy mikor a kollégium régi épülete helyére a mai új épület emeltetik: akkor kél életre a régi Önképezde új hajtásaként a theologia hallgatóinak szakegylete, új alkotásként. Ifju még, de kellő ápolás mellett szebb jövőre hivatott. E *szébb jövő* késik, a távoli láthatár ködfátyolában homályosan, mert még a megvalósításra elengedhetlen tényezők hiányoznak.

Csak főbb vonásokban czélzok az újabb korszakot képezendő *tényezőkre*. 1. A ref. lelkészek jövő sorsának biztosítása, korszerű emelése, sőt rendezése, hogy ismét vonzerőt gyakoroljon a hittanulói pálya, mert most inkább elvonatnak innen, mint idevonatnak az ifjak. 2. A hittanulóknak felszabadítása a százados és csaknem gyümölcsötlen helyi napi szolgálatok alól, s a helyett önkénytes és szabad vállalkozás útján belmissiói új munkatér felnyitása részökre. 3. Erre pénzálzat is kell és az egyházi társadalom általi felkaroltatás, hogy az ifjuságban lappangó ősi erő kifejtessék és a város különböző pontjain, sőt a vidéken is, működésbe hozassék bölcs, biztos, tervszerű irányítás mellett. 4. Különös gondozás és ápolás alá vétel a kerület és lelkészi kar részéről, mint van ez külföldön, hol a theologusok működését közérdeklődés kíséri s a közélet előkelőségei nyújtják szellemi karjaikat feléjük és szórják a termékenyítő szikrákat közéjük... itt, itt, az ifju keblekben rejlik a lángoló elem, olthatlan hév, mely ha magára hagyatik, úgy czéltalanul ellobog vagy fel sem gyúl. 5. Végre elő kell állani azon ifju alaknak, ki egész erejével odaadja magát az ifjuság ez ágának vezetésére, abba helyezi szent törekvését, s úgy tudományos, mint belmissiói téren vezére leend.

E tényezők összehatására új és hatásos mező nyílik meg ez önképző előtt és szébb szakába lép. Addig csak tartsa fenn a nemzedék a mostani keret,

ez átmeneti időben. A keresztyén ifjak és egyletek új kora most van feltűnően Európaszerte, annak magvát a *keresztyén theologusok* alkotják. Jól jegyzi meg erre a Genfben megjelenő „Csillag” című ifjusági közlöny: „nekünk *egyénekre* van szükségünk, a vész nagy, az egyház kiált új emberek után, kik szent Lélekkel legyenek eltelve, mint Pál apostol; új emberekre, kik fegyelmezettek legyenek, mint a tiszta József; bátorsággal felruházottak, mint Dániel proféta; szóval új emberek, kiknek dicsőségek legyen Krisztusért lelkesülni, az ő győzelmét siettetni s azért munkálni itt alant.

Mint 25 év előtt, most is utalom önöket kollégiumunk jelképére és jelszavára: a Jehova név alá írva van „Orando et laborando”. Az imádkozás tömörítve kifejezi a keresztyéni tudományokat, s azoknak a lelket átalakító hatalmát és megnyilatkozását; a munkálkodás képezi az eszközt, hogy a köznek javára szenteljük tevékenységünket. Az örökkévalónak (Jehova) áldását akkor nyerendjük meg.

Balogh Ferencz.

Nekrológ.

Ferenczy Gedeon

1828—1895.

Született Rozsályban Szathmárvármegyében, föld-birtokos nemes szüléktől. Az elemi osztályokat otthon, a közép iskolaiakat Szathmárt s a theológiát Sáros-Patakon és Debreczenben végezte. Mindenütt és mindent, kivétel nélkül kitűnő eredménnyel végezte.

Sáros-Patakra 1845-ben ment s 1850-ben jött el onnan Debreczenbe. Innen 1851-ben Mező-Keresztesre ment rektornak, a hol nem egészen 3 évet töltött köz-kedvességben.

A lelkészképeségi vizsgát 1854-ben tette le akkor, mikor még 3 éves rektoriájából fél év volt hátra. Ezt a félévet ki kell vala töltenie, de kivételesen megengedett neki, hogy ne töltsé ki s 1854. november 26-án Várad-Olasziba rendeltetett segéd lelkésznek Zilahi József nyug. esperes mellé. Itt 2 hónap hijján 3 évet töltött. Innen N.-Szalontára jött s. lelkésznek a nagyhirű Balogh Péter esperes mellé.

1859-ben Fekete-Gyarmat hívta meg lelkészül s itt 21 évet töltött minden megszakítás nélkül.

Ezen évben vette nőül Fésüs Krisztinát N.-Váradról. Felavattatott az 1860-ik év október 6-án Debreczenben.

1880-ban az aradi egyházat bizta gondjaira az egyházmegye bizalma, a hol nagy szükség volt akkor egy ilyen lelkészre.

1888-ban, augusztus végén azonban itt szélhűdés érte s e miatt 6 és fél éven át, mint magával teljesen jól tehetetlen élőhalott csak tengő életet élt a hajdan vidám kedélyű, eleven észjárású, nagy tevékenységű s erős jellemű férfiú.

A Ferenczy Gedeon jellemzése nemcsak igazán, hanem a legteljesebben is le van írva azon levélben, a melyet Jánosi Dömjén aradi plébános ur irt az idvezült nagylelkű nejehez. Ebből elvenni nem lehet semmit, hozzáadni pedig legalább is felesleges, sőt egészen szükségtelen igyekezet.

És én mégis megkísérlem ilyen körülmények közt is a hozzáadást.

Lelkem készit hogy szóljak, a kötelesség hí, hogy minél többet s minél kimerítőbben írjak.

Ferenczy Gedeon már kisebb tanuló korában kitűnt társai közt éles esze, eleven gondolkozása, élczes beszédü-

sége s erős akaratereje által. A vitatkozás porondján nem igen akadt társa, aki megbirkózhatott volna vele, az élczelésben, vidámságot ébresztő, mulattató beszédben pedig ritkította párját. Ilyen volt egész pályáján mindaddig, míg szélhűdés nem érte.

Mint fekete-gyarmati lelkész gyakran találkozott N.-Zerinden a jegyzői lakon Aradmegye országos hírű volt főispánjával, Tabajdi Károlylyal. Megszerették egymást, jó barátok lettek, kik kölcsönösen becsülték egymás jeles tulajdonságait. Tabajdi két vármegyének volt a főispánja. Mind a két vármegye kormányzásához olyan vaskaru, olyan aczélakaratu, olyan bátor kormányos kellett a milyen Tabajdi volt. Az aradi ev. ref. egyháznak meg olyan jellemű lelkészre volt nagy szüksége, a milyen Ferenczy volt. Igazán szerencsés gondolata volt az Tabajdinak, hogy rávette nagyrabecsült s szeretett barátját, miszerint fogadja el az aradi lelkészséget, amely pedig jövedelem tekintetében csak felényi volt, mint a fekete-gyarmati.

Az a 8 év, a melyet ezen hivatalban eltöltött Ferenczy, az aradi egyház történetében a legértékesebbek közé tartozik. Az ezen 8 év alatt kifejtett hatásos működés ércznél maradandóbb emléket emelt az ő nevének megörökítésére.

Aradi lelkészkedése 8-ik évének folyamában oly nagy mérvű szélhűdés érte, hogy testileg egészen tehetatlenné lett, nem végezhetett lelkészi szolgálatokat csak szobában sem. Szenvedése előbb éveiben még bárki is megérhette beszédjét, de azontul csak a felesége volt azt képes megérteni s tolmácsolni.

Óh milyen megható, elérzékenyítő volt egy ilyen tolmácsolásnak csak a hallása is!... És milyen megindító volt szemlélni azt az önmagát feláldozó szeretetet, békességes tűrést, amelylyel Fésüs Krisztina dajkálta 6 és fél éven át, csak egy perczre sem lankadó kitartással, önmegadással, e magával semmit nem tehető állapotra jutott jó férjet, míg végre a könyörülő halál véget vetett földi életének. Temetése a közönség óriási részvéte mellett ment végbe, a mikor is Csécsi Imre helybeli lelkész tartott felette költői szárnyalású szép és megható imát és rövid beszédet!

Nyugodjanak békén a sokat és sokáig szenvedett buzgó lelképásztor, hű férj, jó barát, jó hazafi s igaz embernek földi részei! Emléke legyen áldott!...

Ágya, márczius 11. 1895.

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Rövid hírek. Tanügyi bizottság.** Folyó márczius hó 21-én ül össze a tiszántúli ref. egyházkerület tanügyi bizottsága, amely sok, igen fontos tárgy megvitatására s azokban az egyházkerület döntésének előkészítésére van hivatva, amelyek főleg a kerületbeli középiskolák fejlődésével vannak kapcsolatban. — *Jóó István* egyh. ker. középisk. felügyelő a kerületbeli gymnasiumok meglátogatása végett már utnak indult. — *Budapest* fő- és székváros az általa fentartott iskolák (105 elemi, 15 polgári 3 polg. és középkereskedelmi, 3 alsó keresked. 4 real- és 21 inasiskola) épületeire, 6.347,000 frtot költött, a népnevelésre pedig évenként 2,574,000 frtot fordít.

— **Márczius 15-ike a debreczeni kollégiumban.** A főiskola tanárkara már 3 évvel ezelőtt rendes iskolai ünnepnappá tette Magyarország megújulásának e nevezetes emléknappát oly czélből, hogy az ifjuság körében

a hazafias szellemet, a józan és munkás nemzeti öntudatot ez által is ébren tartsa és helyes irányban tovább fejleszse. E főiskolai ünnepély most harmadízben folyt le, szintén oly lélekemelő és tanító hatást gyakorolva a résztvevőkre, különösen a fiatalságra, mint a két előbbi alkalommal. Az ünnepélyen a főiskolai tanárkaron és ifjuságon kívül megjelentek *Kiss Áron* püspök úr (kit némi gyengélkedése sem tartott vissza attól, hogy részvételével az ünnepély fényét emelje), *Simonffy Imre* kir. tanácsos, polgármester, a kollegium helyi gondnoka, *Kiss Albert* lelkész, orsz. gy. képviselő, *Lengyel Imre* nyug. törvsz. bíró, főisk. gazd. tanácsos, *Bodossy Pál* püspöki titkár, *Márk Endre* ügyvéd stb.; megjelentek továbbá a régi honvédek zászlójuk alatt egyenruhájokban *Sebess György* és dr. *Hegedüs Pál* vezetése alatt, s még számosan, közöttük hölgyek is. A főiskolai énekkar, az egyházi éneklés után, a hymnust zengette el, mely után *Csiky Lajos* theol. tanár, főiskolai lelkész mondott buzgó alkalmi imát. Utána dr. *Gulyás István*, a főgymnasium egyik derék ifju tanára, tartott ünnepi beszédet, a melynek úgy találó vallásos vonatkozásokkal élvezetessé és megkapóvá tett bevezető része, mint az új Magyarország előkészítését vázoló fejtegetése s végül az elődök nagy példáin való okulásra s komoly hazafias és önzetlen munkára való buzdítást tartalmazó befejezése, melyet az ifjusághoz intézett, egyaránt lekötötték a közönség érdeklődését. Utána *Ablonczy Pál* theol. ifju szavalta el sikerülten, sok hévvel és erővel *Jánosy Zoltán* főisk. segédtanár s tehetséges ifju költő valóban szép alkalmi költeményét. Ugy ezek, mint az énekkar végső érdekes darabja, melyet *Mácsay Sándor* énektanár szakavatott vezetése mellett szép sikerrel adott elő, mely hatást gyakoroltak a közönségre, a mely végezetül az orgona hangjai mellett énekelte a Szózatot. Délután az ifjuság szokásos ünnepségei s a honvédemlék megkoszorúzása mennek végbe.

— **A főiskolai hittanszaki önképző-társulat** szép közönség jelenlétében tartotta meg a társulat 25 éves fennállása emlékére e hó 11-én d. u. 4 órakor a főiskola dísztermében rendezett ünnepélyét, melynek kiválóan érdekes részét képezte *Balogh Ferencz* theol. akad. tanárnak lapunk más helyén közölt megnyitó beszéde. *Lencz Géza* főiskolai esküdtfelügyelő ifjui hévvel szavalta el *Jánossy Zoltán* gymn. s. tanár alkalmi költeményét; majd *Juhász László* hittanhallgató ifju a társulat „Közlönyé“-re vonatkozó adatokat olvasta fel a társulat 25 éves történetével foglalkozó terjedelmes dolgozatából, végül *Diószegi Mihály* társulati elnök mondott szives köszönetet a közönségnek a megjelenésért. Az ünnepélyen a főiskolai énekkar alkalmi ének előadásával működött közre s emelte az ünnepélyes hangulatot. A közönség soraiban láttuk *Kiss Áron* püspököt, *Simonffy Imre* kir. tanácsos polgármestert s iskolai gondnokot, *Széli Farkas* kir. ítélő táblai tanácselnököt, *Kölcsey Sándor* kir. ítélő táblai bírót, a főiskolai és realiskolai tanárokat, több vidéki lelkészt, köztük *Gulyás Lajost*, a társulat első elnökét, szép számú női közönséget, s nagy számmal a tanuló ifjuságot. A társulat *Közlönyé* ez alkalomra jubiláris számban jelent meg, melyben legelőt főt. *Kiss Áron* püspök ur tartalomdús emléksorai foglalják el az első helyet; ezekután a társulat volt felügyelő tanárainak, elnökeinek, hivatalnokainak a „Közlöny“ szerkesztőinek stb. emléksorai következnek. A jubiláris szám ugy külalakja, mint gazdag beltartalmánál fogva az ünnepély egyik legkedvesebb emléke marad.

— **Betegápolás a debreczeni kollégiumban.** A főiskolai tanárkarak közös gyűlése a napokban nagy-

fontosságú munkálatot tárgyalt és fogadott el, a mely által a kollégiumi tanulóknak betegség esetén való ápolása a mai kívánalmaknak teljesen megfelelő módon s rendkívül jutányos áron biztosítva leendő. E munkálat szerint, melyet egy bizottság megállapodásai alapján *Elek* Lajos főisk. tanár dolgozott ki, jövőre minden tanuló orvosi ápolásban és gyógyszerekben részesítetik az iskolai év folyamán a betegség tartamára való tekintet nélkül, akár a főiskolai kórházban, akár súlyosabb betegség esetén a városi új kórházban helyeztessék el, akár mint fejenjáró beteg kezeltessék. Ennek fejében minden tanuló fizet félévenként egy frtot a tandíjjal együtt. A tanárkar ily intézmény üdvös és az ifjuság, valamint a szülők érdekében felette kívánatos voltáról meggyőződve, annyi- val inkább ajánlja annak életbe léptetését, mert ez által a bentlakás némely visszáságain is enyhíteni lehet. A szülőknek különösen nagy megnyugvására szolgálhat az, hogy gyermekeik ápolása betegség esetén nem függ bizonyos esélyektől, hanem arról mindenkor gondoskodva van. Minthogy a főisk. orvos teendői az új szabályzat által lényegesen megsokasodnak s szükségessé válik, hogy az orvos lehetőleg a főiskola közelében lakjék; a tanárkar egyuttal méltányosnak találta, hogy az orvos részére 1000 frt fizetésén felül 300 frt lakpénz adassék. Reméljük, hogy az ügy úgy a főisk. gazd. tanácsnál, mint a felettes hatóságoknál kedvező fogadtatásra fog találni s ez úton főiskolánk egyik égető kérdésének rendezése lehetővé válik.

— **A lelkész-tanítóság** hosszú idő óta zaklató kérdése végre kedvezőbb elbírálás alá került az új miniszter részéről, a mely egyházunk körében is megnyugvással fog találkozni. Wlassics miniszter ugyanis f. évi február 12-én 60,658/1894. sz. a. kiadott rendeletében, a mely az egyházak főhatóságainak megküldetett vagy meg fog küldetni, odautasította a tanfelügyelőket, hogy ott, ahol a lelkészi vagy segédlelkészi állások a tanítósággal össze vannak kötve, az illetők tanítói működése ne zavartassék meg. Adatokat kíván egyuttal a miniszter arra nézve, hogy ahol ez az állapot forog fenn, a tanítókat alkalmazott papok vagy papjelöltek bírnak-e tanítói oklevéllel s képesek-e a magyar nyelvet sikerrel tanítani? A miniszter jelen intézkedésének indokául azt hozza fel, nagyon helyesen, hogy mindenesetre nagyobb baj volna az, ha a törvény merev keresztülhajtása folytán a lelkészek és segédlelkészek a tanítástól eltávolítván, az iskolák tanítók nélkül maradnának, mintha nem ugyan tanítók, de a tanításra mégis leginkább hivatott lelkészek alkalmaztatnának. Különben is a 3000 képesítetlen tanítón kívül még 8000 okleveles tanítóra lenne szükség az országban, a mely hiány pótlására a közel jövőben nincsen kilátás. Végül azonban különös nyomatékkal kéri a miniszter az egyházi főhatóságokat, hogy a saját hatáskörében oda törekedjék, miszerint a paptanítói, illetőleg segédlelkész-tanítói állomások ezentul alkalmoszerűleg és fokozatosan az 1893. évi 26. tcz. nyújtotta kedvezmények igénybe vételével külön okleveles tanítókkal töltsenek be. A tisztántuli ref. egyházkerület alkalmazottjaival szemben nehézség nem merülhet fel, mert a mi hittanhallgatóink mindannyian kötelesek a tanítói oklevelet is megszerezni. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy beveszi-e aztán az ily tanítókat a miniszter a tanítói nyugdíjintézetbe, minthogy ez állások után is folyvást követelik a jártulékokat. Wlassics miniszter jelzett méltányos álláspontja ezt is reménylenünk engedí, mert hisz ez volna annak egyenes következtetése.

— **A vallásfelekezeti türelem** ritka példája gyanánt közöljük azt a levelet, a melyet Ferenczy Gedeon

aradi ref. lelkész elhalálózása alkalmából dr. *Jánosy Dömjén* kir. tanácsos, plebános az elhalt lelkész özvegyéhez intézett. A mai klerikálismustól büzhödött levegőben pillanatnyi üdítő hatását érezzük az igazi lelkipásztori kegyelet és humánus gondolkodás megnyilatkozásának. Csak azt nem szeretnők, ha a derék férfiúnak bajt okoznánk e nemes tényének nyilvánosságra hozatalával, holott épen méltányolni óhajtjuk. A levél következőleg hangzik: Nagyságos Aszonyom! Lelkem mélyén megindított a gyász-hír, hogy egykor kedves tanár és lelkész társam és felejthetetlen jó barátom a mindenható bölcs végzése szerint jobb hazába költözött. Előttem kit a boldogulthoz régi barátság kötelékei fűztek, teljes nagyságban áll a fájdalom, mely Nagyságodat és mindazokat sujtotta, kik a dicső elhunytal közelebbi viszonyban állani szerencsések voltak. Feledhetlen benyomást tett reám ezen antik jellem, e szigoruan becsületes férfiú, hazáját lángolón szerető honfi, buzgó lelki pásztor, hűséges és gyöngéd férj! Valóban méltó arra, hogy az unokák is tisztelettel ejtsék ki nevét és nemes életéből tanulságot merítsenek. Biztosítom Nagyságodat, hogy én is azok közé tartozom, kik kedves férje emlékét kegyelettel őrzik meg szívökben a sirig. Egyben nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy legnagyobb tiszteletemet és elismerésemet nyilvánítsam Nagyságod iránt, ki az elhunyt körül 7 hosszú éven át a legnagyobb oda adással és önzetlenséggel, lankadást nem ismerő készséggel teljesítette a hitvesi állapotnak nehéz, de nemes kötelességét. Nagyságodra illenek az irás szavai: „Ki talál erős szót? Messze és a legvégső határokról az ő értéke; férjének szive bizik benne és javakban nem fog szűkölködni.“ Az ily hitvesi hűség nem marad meg a család szűk körében, hanem eget kér, hogy minél többen ismerjék. Az ily erény méltó arra, hogy a történet lapjai örökítsék meg mint ama nemes magyar matronákét, kikre kegyelettel gondol a magyar, míg nemesül érző szív dobog keblében. Napjainkban, midőn az ősi ügy megfogyatkozott, különösen kívánatosak és magasztalni valók, az önfeláldozó szeretetnek ily hősi példái. Hogy pedig tényleg is kimutassam a magas lelkületű elhunyt iránti kegyeletemet, méltóztassék tudomásul venni, hogy *tiszteletére ma; valamint holnap délbe és 4 órakor, úgy a temetése alatt harangoztatni fogok; az azért fizettni szokott összeget pedig, az elhunytak állítandó siremlékre kívánom fordíttatni, sőt e célra ezen kívül is fogok áldozni.* Vigasztalja és erősítse meg Nagyságodat igaz fájdalomában az életnek és halálnak, hatalmas, de végtelenül kegyes Ura, kinek ítéletei megfoghatatlanok, de sohasem igazságtalanok. Ki a mig egyik kezével sujt, a másik kezével már a balszámot nyújtja. Közli Nagy Sándorágyai ev. ref. lelkész.

— **Halálozás** *Baróthy József* b-udvari ev. ref. lelkész elhunytáról vettünk hirt. A derék lelkipásztor és családapa életének 54-ik, lelkészsége 26-ik s bus özvegyiségének 3-ik évében, huzamosabb ideig tartó betegség után, márcz. 14-én halt meg. Négy gyermeke köztük *Béla* segédlelkész s számos rokonai és ismerősei gyászolják őt. Áldás és béke poraira.

TARTALOM-JEGYZÉK: Protestáns iskolavagyon. Sinka Lajos. — T a n u g y: Tanulmányi utamból. Joó István. — A debreczeni középiskolai tanári kör közgyűlése. — Gymnasiumaink magatartása az állami főfelügyelettel szemben. — Közéletünk: Nehány szó a „lelkészi özvegy-árva menház“-ról. Z. B. — Az országos ev. ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet alapszabálytervezete. Szász Domokos. — Megnyitó beszéd. Balogh Ferencz. — Nekrológ. Nagy Sándor. — Különfélék.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.